

Юндола
Снимка: Йордан ДАМЯНОВ

Българска

Издание
на Съюза
на лесовъдите
в България

ГОРА

ISSN 1312-7055

Брой 4 (108), год. XXIII, октомври 2026 г., София 1303, ул. "Антим I" №17

www.bulgarian-foresters.org

e-mail: bggora@abv.bg

Ръководните органи на Съюза на лесовъдите в България приеха неотложни кадрови промени

На 17 септември в зала „Акад. Мако Даков“ в Лесотехническият университет се проведе заседание на Общото събрание на Съюза на лесовъдите в България, свикано по изискванията на устава при редовен кворум.

Заседанието бе открито от проф. д-р Иван Палигоров – председател на СЛБ в оставка (от 8.05.2026 г. бе назначен за зам.-министър на земеделието и храните), който накратко поясни необходимостта от заседанието на делегатите на Общото събрание и на членовете на Управителния съвет, а чрез тях и на лесовъдската колегия. Той очерта част от намеренията на ръководния екип на МЗХ и отговори на някои от външващите лесовъдите въпроси.

Проф. Палигоров подчерта, че основната задача на Съюза и на него като председател винаги е била запазването на единството на колегията. В сегашни условия е ненужно да има противопоставяне и напрежение, защото много по-важно е колегията, изправена пред трудности, да е обединена. За съжаление причина за това са противоречия в оценките между колегите, свързани с констатираните лоши практики, които са онализи „лъжичка катран в кашата с мед“, която разваля имиджа на професията безвъзвратно. Това не означава, че не може да има различни мнения и позиции, но те трябва открито да се изразяват и да се обсъждат на събранията на дружествата, както и на управителните органи на Съюза. Колегията трябва да е спокойна, защото в преобладаващата си част тя е приела нашата професия като кауза и ако съвместно си изпълнява задълженията, не бива да има съмнение в нашата подкрепа. Ръководството на МЗХ и на ИАГ ще са в подкрепа и на тези колеги, които трябва да преустановят наследените зависимости – икономически

затваряне на един от цеховете на „Кроношпан“ – Велико Търново, затваряне изцяло на „Монди“ – гр. Стамболийски, и „Свилюза“ – Свищов. С оптимизация на разходите и разнообразяване на приходите, наложено от ръководството на МЗХ, има тенденция за овладяване на загубите на държавните горски предприятия от текущата година. Като пример той посочи въвеждането на лимит върху пробег на служебните автомобили, предоставени на различните поделения. В някои от предприятията има въведен лимит от 200 км месечно, но в други бяха установени случаи на достигане до 6000 км средно месечно, за период от цяла година.

Ако не се поддържа режим на икономии и тенденцията за текущо подобряване на финансовите показатели не се запази, неминуемо ще се стигне до забавяне или частично изплащане на заплати, което е факт в някои поделения на СИДП, а вероятно и до съкращения. В доста териториални поделения бяха освободени или сменени директори, както и служители от общата администрация.

Позицията на ръководството на МЗХ е на освободените, особено от специализираната администрация, да се предлага работа. Не всички са приели предложените позиции, но това е право на личен избор. Трябва да се подчертае – наблегна зам.-министърът, – че са в ход промени в Наредба № 22 от 2012 г. за условията и реда за определяне на средствата за работната

заплата в държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ и техните териториални поделения и наредбите за определяне на работните заплати в държавните предприятия. Предвиждат се стимули при изпълнение на финансовите планове и добри финансови

(недопустими връзки с фирми и/или кръгове от фирми) и/или политически (назначения, продиктувани от една или друга политическа сила), които затрудняват извършването на дейности или оказват негативно влияние върху финансовите резултати на съответните държавни горски или ловни стопанства.

Зам.-министърът поясни, че през последните 2 години е налице лошо финансово състояние на държавните горски предприятия, дължащо се на продължаващата стагнация на пазара на дървесина, причинен от временното

На стр. 2

Общо събрание на СЛБ избра нов председател – инж. Иван Ризов. В ръководството на СЛБ освен досегашния зам.-председател инж. Деян Стойнев влизат инж. Дилиана Чоранова-Коева и инж. Златан Механджийски

На стр. 2

Паневропейската концепция за устойчиво управление на горите – в нов етап

На стр. 4

Наградени са лесовъдите ветерани

На стр. 5

Градско и крайградско горско стопанство – предпоставка за устойчива градска среда и здраво население

На стр. 8

СЪЮЗ НА ЛЕСОВЪДИТЕ В БЪЛГАРИЯ

ОБЯВА

Общото събрание на СЛБ на свое заседание от 12.03.2026 г. взе решение за обявяване на дарителска кампания за възстановяване на бюст-паметника на лесовъда Васил Попов в Борисовата градина в София.

Необходимите средства (от 15 000 до 20 000 евро в зависимост от технологията) са непосилни за бюджета на СЛБ.

Банковата сметка:

**СЪЮЗ НА ЛЕСОВЪДИТЕ
В БЪЛГАРИЯ
БАНКА ДСК**

IBAN BG90STSA 9300 0010 1175 10

Дарение за възстановяване на бюст-паметника на Васил Попов в Борисовата градина в София.

За повече информация при секретаря на СЛБ инж. Любен Желев – 0885841628.

Ръководните органи на Съюза на лесовете в България приеха неотложни кадрови промени

От стр. 1

резултати, както и санкции за неизпълнение. Има създадени работни групи за най-належащите промени в подзаконовата нормативна уредба, наредбата за оценка на гори, наредбата за сечите в горите, наредбата за възлагане на дейности и др. Водещ принцип е създаването на условия за дългосрочност и сигурност у контрагентите, извършващи дейности в горите.

Проф. Палигоров подробно се сприя на обективните причини за съхненето не само на иглолистните, но и на около 300 000 ха широколистни гори в Североизточна България. Все още се обобщава обемът на изсъхнала дървесина. На специално национално съвещание бяха обсъдени и приети мерки изсъхналата дървесина да бъде усвоена приоритетно, за да бъдат освободени площите за залесяване. Обществеността бе осведомена, че предстои драстична промяна на ландшафта през следващите 10-15 години. Неотложно е да се предприемат и мерки, свързани с ползащитните горски пояси, около 50 % от които са в лошо състояние. Затова пред управленските и стопанските действия в горите стои конкретна работа, която трябва да се извърши там тази година. В момента има разпоредба всички редовни сечи по годишен план да бъдат намалени или преустановени, за да може да се усвоява изсъхналата дървесина.

Сред настоящите задачи е и инвентаризация на дейността в горските разсадници, в част от които се прибягва до бракуване и унищожаване на произведена продукция.

Споделянето от проф. Палигоров, че ръководството на МЗХ работи упорито да бъдат заделени 40 млн. евро и до края на годината за първи път в последните 12 години да се отвори прием за директно подпомагане на всички собственици на земи и гори в „Натура 2000“, особено тези, които са сертифицирани и имат гори във фаза на старост.

Полагат се усилия в бюджета на МЗХ и ИАГ за 2027 г. да бъдат заделени 10 млн. евро за провеждане на националната инвентаризация на горите, както и 10 млн. евро за възстановяване на ползащитни горски пояси.

Проф. Палигоров сподели идеята за евентуалното вливане на Изпълнителната агенция по рибарството и аквакултурите в Изпълнителната агенция по горите. В исторически план това е било факт, но предстои да бъде обсъждано с всички заинтересовани страни и ще е продължителен процес, особено в областта на нормативната уредба. Основно предимство на тази идея е укрепване на капацитета за контрол по вътрешните водоими, което е основна слабост в досегашната работа. Има договор за сътрудничество между ИАГ и ИАРА, но резултатите от него налагат промяната. Тук колегите трябва да са спокойни, защото завършилиите специалностите на Факултета по горско стопанство по изискванията на Закона за горите и по Закона за ИАРА и досега могат да заемат контролни длъжности в структурите на ИАРА, а няма причина това право да бъде отменено.

Предстояща задача на ръковод-

ството на МЗХ в областта на горите е да се проведе национално съвещание по дърводобив и дейности в горите, в което да се изяснят мерките и подходите за бъдещето им дългосрочно развитие и сигурност, базирано на съвременни технологични решения и квалификация на заетите.

В заключение зам.-министърът призова в СЛБ да се работи за единство и да няма противопоставяне в колегията. Заяви, че всички могат да използват каналите за директна комуникация с МЗХ и с него по всички належащи за решаване въпроси. Защото трябва да се работи открито и прозрачно, в духа на високите морални ценности на нашите предшественици, а критериите ни трябва да са високи и изискванията да отговарят на желанието и очакванията на обществото за подобряване на резултатите от дейността на лесовете за опазване и умножаване на зеленото богатство на България.

В края на своето изказване проф. Палигоров, който е член на Управителния съвет от 1996 г. и председател на Съюза на лесовете в България от 2009 г., подаде своето заявление за освобождаване от състава на УС и като председател на СЛБ.

Ръководството на общото събрание – председател инж. Деян Стойнев – зам.-председател на СЛБ и водещ протокола инж. Любен Желев – секретар на СЛБ, предложиха решение за освобождаване на проф. д-р Палигоров от УС на СЛБ, което бе гласувано единодушно от делегатите.

ОС продължи с попълване на състава на УС. Бяха обсъдени постъпилите от регионалните съвети на СЛБ кандидатури за попълване на състава на Управителния съвет. От петте постъпили кандидатури за членове на УС бяха избрани инж. Йорданка Найденова – лесничей в ДГС – Генерал Тошево, предложена от РС – Варна, д-р инж. Кирил Ташев – ИАГ, предложен от дружеството в ИАГ, и инж. Илия Ангелов – лесовете на частна практика, предложен от Дружеството на ветераните от София.

На проведеното веднага след Общото събрание заседание на попълнения УС бе освободен проф. д-р Иван Палигоров като председател на СЛБ, защото вече е освободен от УС.

За председател на СЛБ УС на СЛБ избра инж. Иван Ризов – зам.-директор на ДГС – Катунци (ЮЗДП) и асистент в Научна секция „Горска екология“ на ИГ – БАН, носител на приза „Лесовъд на годината“. Той е избран за зам.-председател на СЛБ през 2023 г. с мандат до 2028 г., но ще продължи този мандат като председател. Това е приемственост в ръководството на СЛБ, което е традиция.

По предложението на новоизбрания председател на СЛБ инж. Ризов УС избра за зам.-председатели инж. Деян Стойнев – дружество на ИАГ, също досегашен зам.-председател на СЛБ, избран през 2023 г., инж. Златан Механджийски – зам.-директор на ДГС – Асеновград, подгласник на носителя на приза „Лесовъд на годината“, и инж. Дилиана Чоранова-Коева – директор на ДГС

– Свищов (с биографиите на новоизбраните запознаяте се на стр. 2).

В кратко изказване към членовете на Управителния съвет инж. Иван Ризов благодари за доверието и очерта приоритети в работата си, сред които: съдействие за по-голяма активност на членовете на Съюза на местно ниво; съживяване и засилване на дейността на регионалните съвети, като във връзка с това новоизбраните зам.-председатели да могат да обхванат и следят дейността им в Северна и Южна България, за да се оформи общата позиция на Съюза; привличане на студентите в редиците на СЛБ; създаване на фейсбук страницата на СЛБ и групата във Viber; за по-ефективна работа и предвид финансовите възможности срещите на членовете на Съюза и на Управителния съвет да се провеждат онлайн, поне 3 пъти годишно; намиране на възможности и вариант за изработване на членските карти и регистър на членовете.

Управителният съвет взе решение отново да се обсъди, допълни и внесе Позиция/Декларация на Съюза на лесовете в България относно необходимостта от реформиране на горския сектор. В тази връзка бе одобрена и позицията на председателя на РС – Смолян, инж. Елин Лилов за необособяване и без професионални аргументи уволнения в системата на горите.

Участници в заседанието предложиха да се активизира работата за изпълнение на решението на ОС от 12.03.2026 г. относно дарителска кампания за събиране на средства за възстановяване на паметника на лесовете Васил Попов в Борисовата градина.

Управителният съвет на СЛБ избра нов председател – инж. Иван Ризов, в ръководството на СЛБ освен досегашния зам.-председател инж. Деян Стойнев бяха избрани инж. Дилиана Чоранова-Коева и инж. Златан Механджийски

Инж. Иван РИЗОВ – зам.-директор на ДГС – Катунци (ЮЗДП – Благоевград) и докторант в Института за гората – БАН

Роден е на 10.05.1988 г. в гр. Сандански. Притежава магистърска степен по „Горско стопанство“ от ЛТУ, който завършва през 2015 г., и по специалността „Биомениджмънт и устойчиво развитие“ от Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

От 2015 до 2025 г. работи в ДГС – Катунци, последователно като лесничей и ст. лесничей, зам.-директор, директор, и от 2026 г. – отново зам.-директор.

Сред професионалните му умения в областта на горите са многофункционално стопанисване, организация и управление на ловно стопанство, глобални информационни системи, управление на качеството, горска политика.

Стремежът му към повишаване на знанията в полза на гората е пословичен и го отвежда към подготовката на докторантура в Института за гората – БАН.

Носител на отличието „Лесовъд на годината“ за 2024 година.

Активен член на СЛБ, избран е в състава на УС и от 2025 г. за зам.-председател на Съюза.

Инж. Златан МЕХАНДЖИЙСКИ – зам.-директор на ДГС – Асеновград (ЮЗДП – Смолян)

Роден е на 25.11.1980 г. във Велинград. Завършва през 1999 г. ТГС „Христо Ботев“ –

Велинград, бакалавър по „Обща педагогика“ от Пловдивския университет и магистър по „Горско стопанство“ в ЛТУ, който завършва през 2015 година.

Трудовия си път започва в ДП – Асеновград, където последователно е горски стражар, ст. лесничей, от 2015 г. е зам.-директор, като за кратко е и директор. Ръководи и организира дейността на ДГС по стопанисването, възпроизводството и многофункционалното ползване на горските ресурси и опазването на горите и дивеча. Следи стриктно нормативната база, ръководи процеса по спазване на принципите на Националния стандарт по горска сертификация. Участва в образователни занимания с деца по методите на Горската педагогика.

Активен член на СЛБ. Носител на отличието „Лесовъд на годината“ като подгласник за 2024 година.

Инж. Дилиана ЧОРАНОВА-КОЕВА – директор на ДГС – Свищов СЦДП – Габрово

Родена е на 24.08.1989 година. През 2008 г. завършва ПГГСД „Сава Младенов“ – Тетевен. През 2014 г. се дипломира в магистърска степен в Лесотехническия университет.

През 2012 г. постъпва в ДГС – Свищов, като лесничей-стажант, след което до 2018 г. е зам.-директор, отговаряйки за планиране, залесяване, дърводобив и производство на фиданки. От 2018 г. е директор, като организира и планира цялостната дейност на стопанството, ефективно взаимодейства с институции, организации, контрагенти и граждани.

Активен член на СЛБ.

Мнение на специалист

Съвместно управление на горските територии

Под съвместно управление се подразбира предоставяне чрез договор на управлението, стопанисването и ползването на общински гори на горските стопанства, като след приспадане на разходите те си разделят приходите.

През последните години в Югозападна България се наблюдава тенденция общините да предоставят своята горска собственост за стопанисване на държавните горски стопанства. Тази практика постепенно набира скорост, като все повече общини предпочитат съвместна форма на управление на горските територии. Съгласно действащата нормативна уредба, за да стопанисват горите, общините трябва да изпълняват редица изисквания. Тези от тях, които имат в активите си относително малки площи, заети с гора, предпочитат вместо да извършват трудния път, който законово е наложен – разрешителни и лицензи и др., и не им е икономически изгодно, намират форма за съвместно ползване.

Икономическият анализ, който всяка община би трябвало да направи преди да предприеме тази стъпка, е основата на решението. Именно след такива анализи притежаващите

относително малки горски масиви преценяват изгодата от предоставянето на стопанисването им от държавните горски стопанства.

Какви са предимствата на тази форма на съвместно управление?

Преди всичко грижата за горите се поема от държавните горски структури, а те все още притежават монопола на професионална компетентност. Местните общини са уверени, че горите им се управляват в обществен интерес и спазвайки законите и вътрешноведомствената уредба и най-важното – наложените забрани в зоните с особена защита и противоречащите методи на поддържане на защитените видове, създават елемент на несигурност от евентуални грешки.

Кратък поглед към общините, предпочели тази форма на управление, показва, че те притежават предимно изкуствени иглолистни гори, от които приходите от дърводобив са малки. По тези причини те избягват да отглеждат тези гори.

Как работят съвместно горските стопанства и общините?

До октомври горско стопан-

ство предоставя пред общински съвет План за главното ползване през следващата календарна година. В него се описват насажденията, в които ще се извършва дейност, каква дървесина ще се добие по качество и сортименти. На вниманието на Общинския съвет се предоставя и План-сметка за разходите на горското стопанство, за добива и реализирането на дървесината, включително разходите за маркиране, охрана и др., подробно описани в договора за предоставяне на стопанисването на общински гори. По този начин, след като се приеме от колективния орган на управление на общината, цялата съвместна дейност придобива прозрачност, елемент към който жителите на общината се стремят много.

В някои от плановите и договорите са вписани условия за снабдяване на населението с продукти от гората на заводски цени или с нисък праг на печалба.

Включените в Плана насаждения се групират в дърводобивни обекти, за които горските стопанства провеждат процедури по отдаване, като в комисията задължително участва представител на общината. По силата на Наредбата за отдаване на

дейностите в горските територии – държавна и общинска собственост, той може само да присъства, но не да участва във вземането на решения от комисията.

Издаването на разрешителни за сеч, изготвяне на технологичен план и контрол на провеждането на сечта, както и оформянето на превозни билети са задължения на горското стопанство. В План-сметката, която се предоставя от стопанството на общината, фигурират и разходите по тях.

Всеки месец съответното горско стопанство изпраща информация за издадените превозни билети. След реализацията на дървесината се изготвя съвместен протокол от представител на държавното горско стопанство и общината, в който се описват реализираната дървесина по сортименти, постъпилите приходи, направените разходи и останалата сума за разпределение. След подписване на протокола от директора на горското стопанство и кмета на общината стопанството превежда парите по сметката на общината.

Когато сечта приключи, задължително се проверява състоянието на насаждението, като представи-

теля на общината се подписва като присъствал на протокола за освидетелстване на сечището. Така се осъществява необходимият контрол от страна на собственика на имота.

В края на годината съответното горско стопанство, когато предлага на Общинския съвет Плана за главното ползване за следващата календарна година, изготвя и отчет за изпълнението през годината.

Тази форма се практикува вече близо 10 години и дава добри резултати за двете страни. Постепенно тя се разширява, като обхваща все повече общини. За съжаление горите по чл. 19 от ЗСПЗЗ не подлежат на тази категория и са оставени да трупат мъртва суха дървесина, да са развъдник на болести и потенциално опасни за възникване на открити запалвания.

Сдружаването на горските стопанства и общините за съвместно управление на горските територии е модел, който трябва да се насърчава и подпомага. Този модел е още един фактор в подкрепа на идеята, че горското планиране трябва да се извършва едновременно на всички горски територии независимо от тяхната собственост.

Д-р инж. Светозар МИХАЙЛОВ

125 години лесоустройство в България – в полза на българските гори

Превръщане на издънковите гори във високостъблени – да се завърнем към професионалната работа

В продължение на темата за българското лесоустройство, което тази година отбелязва значителен юбилей, искам да поразсъждавам върху една тема, върху която са се упражнявали много хора – превръщане на издънковите гори във високостъблени.

Разбираемо е да започна с малко статистика. По данни от баланс на горските територии към 31.12.2025 г. издънковите гори у нас са 1 381 674 ха, или 38,2 % от залесената площ на страната, което ги поставя на първо място преди иглолистните и широколистните високостъблени и нискостъблени гори.

По отношение на тяхната производителност 236 854 ха са високобонитетни, а останалите 1 144 820 ха са средно - и нискобонитетни.

Дотук с числата. Нека да поразсъждаваме по издънковите гори, защото считам, че това е по-важно от голата статистика, която ни дават всички таблици и справки.

Както споменах по-горе, много хора са работили по тази тема.

Колеги от науката, от практиката по стопанисване на горите, от лесоустройството, от всички райони на страната – от Ком до Емине и от Дунав до Резвая, като дори попаднах на случай на умишлено описване на издънковите дъбови гори в Странджа като високостъблени, за да бъдат спасени от един особен метод на превръщане.

Променяхме видовете сечи. Удължавахме сроковете за възобновяване. Отделяхме изискванията за защитните и специалните горски територии от тези за стопанските. Разделяхме горите на различни групи. Някои даже ги отделихме като „гори във фаза на старост“ и като „представителни екосистеми“, за да не работим в тях. Защо е всичко това? На кого да се харесаме, ако самите ние не се харесваме. Затова да се обърнем към лесовъдството от старите дебели книги и да действаме по лесовъдски.

В страната има две основни мнения по въпроса – нямаме възможност да превърнем горите, нека ги стопанисваме издънково, което е

масово, и другото, което не споделят много колеги – да превръщаме тези гори и да възстановим старата „Велика българска гора“, през която трудно си пробивали път кръстоносните походи в средновековието.

Първото – издънковото стопанисване, е лесно. Не мислим много, не си създаваме напрежение и произвеждаме дърва за горене или просто оставяме горите да си загинат. Другото обаче е работа, упорита работа, професионална работа, която се върши от хора, които не се боят от трудностите, а търсят и една, дори единствена, възможност да ги преодолеят.

Още малко в числа – 100-годишен високостъблен дъб – 600 м³ запас на хектар, 100-годишен високостъблен бук – 540 м³/ха, 50-годишен издънков дъб – 260 м³/ха, 50-годишен издънков бук – 260 м³ на хектар. Какво да кажем за сортиментната структура на тези различни насаждения и за тяхното влияние върху възможностите на промишлеността. А в днешните и в

бъдещите дни всичко зависи от икономиката. Повече икономика – по-висок стандарт.

Дори едни обикновени бурета за вино колко много струват на пазара. А вино ще се пие независимо и напук на изкуствения интелект, и на каквато и да е автомобилна или космическа промишленост.

Ако трябва да сравним стопанисването на горите със животновъдството например, издънковото стопанисване е като козарството, сравнено със съвременните кравеферми.

С едно изречение да се върнем на предходната тема за стопанските класове. Всяко едно издънково насаждение, което се влива в „оборота“ на високостъблените гори, увеличава тяхната площ и дава по-добра възможност за равномерност и постоянство в ползването на качествена дървесина.

Издънковото стопанисване е като кръвосмешението при хората. Всяко следващо поколение е с влошени жизнени показатели.

Един красноречив пример за

предимството на високостъбленото стопанисване на широколистните гори ни дават церовите защитни пояси в Добруджа. Несравними са таксационните им характеристики с тези на издънковите гори в района.

Не е невъзможно да превърнем издънковите гори във високостъблени, но ни трябва много труд и средства. Трябва ни преработваща промишленост, за да обработваме добитата дървесина. Трябват ни пазари и за дървесината, и за другата продукция.

Нали затова създадохме шест държавни предприятия. Да добиват и да преработват, да произвеждат и да продават. Малко са другите големи предприятия в България и за това нашите трябва да заработят по-усърдно.

А дали има превърнати гори в България? Има. Отбийте се в Горна Оряховица или около старите ни столици и ще видите достатъчно примери. Обадете се на „горския“ в Джулюница и той ще ви разкаже достатъчно много.

Инж. Илия АНГЕЛОВ

Проучване, използване и опазване на горите в речните водосбори

Преди повече от 40 години проф. Симеон Недялков изтъква, че лесоустройството, чието 125-годишнина отбелязахме тази година, е екологичен мениджмънт, а от екологоикономическа гледна точка „като основна екотериториално-устройствена единица трябва да служат водосборите“.

Представяме изследвания на различни автори във връзка с някои въпроси за хидрологичното значение на горите в речните водосбори. За състоянието на водния баланс на речните екосистеми, Монеv (1991) посочва, че представлява изключително сложен хидрофизически комплекс на естествения и подземния воден отток, който може да е нарушен в голяма степен от съществуващи хидротехнически съоръжения. Това може да бъдат водооми, водохващания, антропогенни въздействия и други.

Както беше отбелязано, според проф. Недялков, който има заслуги за развитие на лесоустройство и екология, териториите на селищните системи трябва да са обект на устройство от административно-устройствена гледна точка. Водосборите трябва да служат като основна екотериториално-устройствена единица от екологоикономическа гледна точка и това е обосновано в негови научни разработки за хидрологичния ефект на горските екосистеми, за водоохранна, водорегулираща, почвозащитна роля на горите и други въпроси от горската екология. Известен е и неговият научен труд относно проблеми на комплексното екотериториално устройство и използването на планинските земи, публикуван преди повече от 40 години. Както посочва авторът, на територията на екотериториално-устройствения обект се извършват редица изследвания, необходими за правилното решаване на въпроса за първичната и вторичната продуктивност на екосистемите. Тези проучвания са

основа за установяване на типове екотопи и тяхната потенциална продуктивност. Необходимо е да се направят и други проучвания, включително за икономическите условия, когато в екологоикономически аспект като основна екотериториално-устройствена единица служат водосборите.

От направения литературен преглед се вижда, че първите водосборни басейни за изучаване на влиянието на горите върху речния воден отток са организирани преди повече от един век в Алпите. Установено е, че по-стари гори дават по-качествена и по-голямо количество речна вода, тъй като съдействат най-добре за увеличаване на инфилтрацията и за образуване на подземния воден отток. Сечищното стопанство предизвиква бързо влошаване на почвените условия. Голите сечи силно влошават качеството на водата. Повишава се мътността на речната вода, което е свързано и с изнасяне на хранителни почвени елементи.

От направени проучвания на различни автори се констатира, че в резултат на голи и постепенни сечи в речни водосбори настъпва рязко замърсяване на речните води. В много случаи е отчетено, че мътността на речната вода започва да се забелязва, когато голите сечи обхващат едва 0,5 % от площта на водосборните басейни (Недялков, Раев, 1988). Въз основа на направени проучвания е установено, че сечите за главно ползване внасят значителни изменения в природната среда на гората. Върху ефекта от сечите в горите са извършени изследвания посредством редица активни експерименти в планински водосбори и стационарни условия. Установено е, че възрастта на дървостойките оказва влияние върху водния отток.

Максималното увеличаване на сумарното изпарение настъпва във фазата „кулминация на текуция прираст по височина“. При различните горскодървесни видове тя настъпва между 20 и 60-годишна

възраст. Най-голямо напрежение във водния баланс на горските екосистеми и водосбори трябва да се очаква през същата тази „критична“ възраст на гората. Тогаво максималното изпаряване ще бъде най-голямо и с неблагоприятни последици по отношение на подземния воден отток, който изтича от горските водосбори.

За по-старите гори се приема, че те дават по-качествена и в по-голямо количество речна вода, поради това че при тях се увеличава инфилтрацията и образуването на подземен воден отток. Прилагането на голи сечи на големи площи във водосборните басейни води до пресъхване на ручейте и на малките реки през лятото и до увеличаване на пролетните наводнения.

Въз основа на резултати от наши проучвания (Стоянова Н. и кол., 1998, 2000) е установено изменението на мътността на речната вода за определени водосборни басейни от Стара планина. Това е направено за периода 1951 - 1975 г. по данни от Хидрологичния справочник на реките в НР България (1984). За отделните години е сравнена максималната мътност на речния воден отток от няколко водосборни басейна при условия на интензивна стопанска дейност в буковите гори от планинската част на водосборните области на реките Огоста, Малък Искър, Вит, Росица, Янтра и Видима. Получените резултати показват сравнително по-често и по-голямо превишаване на максималната мътност на речната вода за периода след 1961 - 1962 година. Вероятно това може да се свърже освен с физикогеографските условия и с провеждана по това време интензивна стопанска дейност в буковите гори от тези водосбори. В други направени проучвания от Стоянова (1991, 2003) е установено, че за водосбори с различна лесистост коефициентът на вариация на речния отток има по-високи стойности за река Бели Вит, който е с по-малка

лесистост, в сравнение с този показател за съседния водосбор на р. Черни Вит, където е разположен резерватът „Боатин“, съхраняващ голяма площ с букови гори. Възрастта на насажденията в резервата е по-висока наред с по-голямата лесистост на водосбора. Въз основа на получените данни може да се счита, че потенциално по-добър водоохранно-защитен ефект имат горските екосистеми от водосбора на р. Черни Вит, което е свързано с по-добрите лесовъдски показатели на горите от резервата.

Направени са проучвания и в други планински райони. В смесени иглолистни гори са изследвани валежи и отток при стационарни условия в горски водосбори във връзка с лесовъдски въздействие върху хидроложки характеристики на тези гори (Китин, Рафаилова, 2000). Изучавано е влиянието на различни видове възобновителни сечи върху хидрологията на среднопланински смесени иглолистни гори и във връзка с формиране и регулиране на речния воден отток (Gergov, Rafailova, 2003; Рафаилова, 2004). В резултат на проучването в малки планински водосбори е съставен математичен модел за формиране на речния отток в зависимост от падналите валежи и предварителното овлажняване.

Показател за устойчивостта на почвените агрегати на въздействието на стояща, течаща или дъждовна вода е нейната водоустойчивост (Павлов, Христов, 2023).

Има изследвания от различни автори, проведени в малки планински горски водосбори, насочени за изясняване влиянието на следните показатели: характеристики на дъжда; наклон на склона; растителна покривка; значение на предварителното овлажняване при формиране на речния воден отток, влажност на почвата и други.

От направения преглед на предишни проучвания се изяснява, че екологичният подход при определяне на влиянието на горите върху

речния воден отток е свързан с установяване на критични нива по отношение на състоянието на някои лесовъдски признаци на насажденията. Отчитането на промени в лесовъдските показатели на горите, които са обект на антропогенни въздействия, би дало възможност да се получи представа дали резултатите от стопанисването и ползването на горите през даден период от време, могат да се характеризират с положителен общ ефект.

Горите имат водоохранни, водорегулиращи, почвозащитни и други екологични, социални и икономически функции и тяхното опазване е от голямо значение. В планинските и полупланинските райони на нашите речни водосборни басейни растат и се развиват букови и иглолистни гори. Недостатъчни са проучванията по въпроса за влиянието на горите при формиране на речния воден отток. Някои от тях се отнасят за влияние на определени лесовъдски мероприятия върху количеството валежи и формирането на повърхностния отток. В чужбина и у нас публикациите по тези въпроси са предимно въз основа на експерименти върху опитни площадки и поройни водосбори.

За устойчивото управление, посочва Ценков (2018), се изисква да се спазват определени критерии, един от които е поддържане, съхранение и подобряване на защитните функции в управлението на горите, особено на почвата и водата.

Проучванията за опазване на горите и екологичното им състояние в границите на конкретни водосборни площи са недостатъчни. Това се отнася и за връзката между горите и речния воден отток. По-пълното познаване на тези процеси и изменения се климат имат значение за лесоустройството, лесовъдството и адаптацията на горите и горския сектор при съвременните условия на климатични промени.

Доц. д-р Надежда СТОЯНОВА

Министерска конференция „Горите на Европа“ Паневропейската концепция за устойчиво управление на горите – в нов етап

Десетата министерска конференция „Горите на Европа“ (FOREST EUROPE) за устойчиво управление на горите в Паневропейския регион се състоя на 2 - 3 юни в Стокхолм, Швеция. Участваха 130 представители от над 30 държави. България бе представена от проф. д-р Иван Палигоров – зам.-министър на земеделието и храните, и инж. Долорес Белоречка – началник-отдел „Наука и международни дейности в ИАГ“.

Основните въпроси, които бяха разглеждани, са: изменението на климата, загубата на биоразнообразие, горските пожари, иновациите, строителството с дървесина, недостигът на работна ръка, геополитическата готовност и бъдещето на устойчивото управление на горите.

Устойчивото управление на горите е дефинирано на Министерската конференция в Хелзинки, Финландия, през 1993 г. и гласи: „Стопанисване и използване на

горите и горските земи по начин и с темп, които поддържат тяхното биоразнообразие, производителност, капацитет за възобновяване, жизненост и потенциала им да изпълняват сега и в бъдеще съответните екологични, икономически и социални функции на местно, национално и глобално равнище и които не причиняват щети на други екосистеми“.

Конференцията потвърди продължаване на паневропейското сътрудничество, като бе подписана Декларацията на министрите от Стокхолм „Устойчиви гори за устойчиви общества“, под която сложиха подписи участващи представители на 31 страни, включително и от проф. д-р Иван Палигоров.

Кристоф Хансен в качеството си на европейския комисар по земеделие определи Декларацията като дългосрочен документ и ангажимент за устойчивото управление на горите.

По темите от осемте сесии от работата на конференцията се изказаха Ан-Катрин Далк – министър на земеделието на регион Валония, Белгия, Мартина Енгелхард-Копф – парламентарен секретар на Федералното министерство на храните и земеделието на Германия, Луиджи Д'Ерамо – зам.-министър на земеделието на Италия, д-р Микеле Боцано от Европейския институт по горите и други.

Докладът „Състояние на горите на Европа 2025 г.“ предизвика задълбочени дискусии, които очертаха тенденциите в сектора на Европа. Вниманието бе отделено на важноста на бъдещата дейност на Паневропейската мрежа за управление на горските рискове FORISK, възможностите за използване на дървесина в строителството, което да допринесе за постигането на климатичните цели и иновациите. Засегнати бяха последиците за горския сектор от войната на Русия в Украйна.

Десетата министерска конференция представи на участниците да осъществят теренно посещение в шведското горско стопанство, където собствениците на гори, учениците, администрацията и бизнеса показаха практически примери за управление на устойчиви гори.

Председателството на FOREST EUROPE бе предоставено на Албания, която още на 1 януари 2027 г. ще поеме ролята си.

Привличане и задържане на младите хора в селските райони

Това бе темата на Министерска конференция, проведена на 2 - 4 септември в Осиек, Хърватия, под егидата на генералния директор на Организацията за прехрана на ООН Чо Дуню. Участие взеха министри и заместник-министри на земеделието от страната домакин, България, Словения, Р Северна Македония, Чехия, Литва, Полша, Кипър, Австрия, Естония Босна и Херцеговина, Косово, както и представители на европейски и регионални институции и организации. България бе представена от зам.-министър на земеделието и храните проф. д-р Иван Палигоров и посланика на България в Хърватия Ива Крулева.

Споделени бяха опит и практики в създаване на условията за привличане и задържане на млади хора в селските райони и насърчаване на ново поколение земеделски стопани. Статистиката сочи, че за ЕС те са едва 12 %. От друга страна, младото поколение е в основата на внедряването на новите технологии, цифровизацията и утвърждаването на иновативни и устойчиви практики, за да може да се повиши

конкурентността на европейското земеделие.

Заострено бе вниманието на ролята и тясно сътрудничество между регионалните и централните власти при прилагането на мерки за обновяване на поколенията с акцент върху инструментите на Общата селскостопанска политика и отделните национални политики за подкрепата на младите фермери.

Зам.-министърът Палигоров се срещна с колегите си и Давид Влайчич – зам.-министър председател и министър на земеделието, горите и рибарството на Хърватия, които с обединяване около идеята за по-широк подход за развитие на селските райони, в които политиката за подкрепа на младите стопани да заеме подобаващо място.

ЛТУ откри новата академична година

Новата учебна година бе открита на 21 септември в Лесотехническия университет. Най-вълнуващ момент бе за първокурсниците, на 12 от които, постигнали най-висок успех при кандидатстването в 12-те специалности, ректорът на ЛТУ доц. д-р Христо Михайлов връчи студентските книжки.

Сред официалните гости бяха Михаела Доцова – председател на Народното събрание, проф. Георги Вълчев – министър на образованието и науката, Красимир Чакъров и Янислав Янчев – зам.-министри на земеделието и храните, инж. Стоян Тошев – изпълнителен директор на ИАГ, Ирена Петкова – директор на РИОСВ – София, инж. Васил Василев – председател на УС на НЛРС – СЛРБ, представители държавни институции, висши учебни заведения, работодателски и браншови организации (сн. 1).

Участници в тържеството бяха сърдечно поздравени от Михаела

Доцова (сн. 2).

Бе получен Поздравителен адрес от президента на България Илияна

На 23 септември бе открита първата учебна година в новооткрития филиал на ЛТУ в Бургас.

Йотова, прочетен от секретаря по култура, образование и връзки с българите в чужбина Милена Димитрова.

Церемонията съчета символиката на дългогодишните традиции на ЛТУ и стремежа към ново академично начало, предоставяйки знанията и професионалните стандарти и в Югоизточна България (сн. 3).

Официални гости на събитието бяха кметът на Бургас Димитър Николов и зам.-кметът Нено Ненов, областният управител Дико Диков. Към присъстващите се обърна ректорът на ЛТУ доц. Христо

Михайлов, който поздрави първокурсниците и ги увери, че са избрали най-добрите специалности. Кметът Николов, който е в основата на идеята ЛТУ да стъпи като образователна институция в черноморския град, се обърна към академичното ръководство с поздрав за труда, вложен в реализация на тази идея.

В парк „Св. Троица“ бе засадено дръвче като символ на ново начало.

Горските педагози в Пловдив

На 12 - 13 септември в Пловдив горските педагози от териториалните подразделения на ЮЦДП – Смолян – Държавните горски стопанства Пловдив, Хисар, Златоград, Смилян и „Акад. Николай Хайтов“ – Хвойна, ръководени от д-р инж. Анна Петракиева, представиха програмата на подвижното образователно фургонче на ИАГ „Горичка в количка“. Програмата бе част от събитието на „Kids Expo Plovdiv 2026“.

Не спря потокът на малките любители на природата и родителите, които се интересуват от света на горите, и да участват в игри, подготвени от горските педагози.

Среща на Випуск 1976 г.

Випуск 1976 г. от Факултет „Горско стопанство“ на ВЛТИ отпразнува 50-годишен юбилей от своето завършване. Тържеството се състоя в Учебно-опитното горско стопанство „Георги Ст. Аврамов“ – Юндола.

Изтъкнатият лесовъд и ръководител, активен член на СЛБ и дългогодишен редактор на в. „Българска гора“, инж. Богдан Богданов – на 95 години

Роден е на 15.07.1931 г. в София, завършва средно образование във Втора мъжка гимназия в София през 1949 година. През 1959 г. се дипломира във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

След дипломирането си започва трудовия си път в служба на българската гора като стажант в ГС – Гурково, Старозагорско, след това е началник на ГТУ в ГС – Девин. От началото на 1960 г. е назначен за главен инженер, а от 1961 г. – за директор на ГС – Мугла, Смолянско, където служи до 1966 година.

Под негово ръководство се провежда успешно широкомащабна и системна работа за възобновяване на зрелите и презрелите смърчови насаждения. Създадени са хиляди декари нови млади смърчови и борови гори в местностите Шабаница, Меча поляна и Мурсалица.

При създаване на смесено горско-земедельско стопанство през 1963 г. дейността на ГС – Мугла, значително се разширява и включва допълнително животновъдство, земеделски култури, добив на фуражи и други производства.

Добрата лесовъдска подготовка и

умението на инж. Богданов да работи в колектив са забелязани от ръководството на горското ведомство и от 1966 г. до пенсионирането си през 1992 г. инж. Богданов е на работа в централното управление на горите и служи последователно като старши инженер, специалист, главен специалист, експерт и главен експерт по стопанисване на горите. През 1991 - 1992 г. е заместник-председател на Комитета по горите.

През тези години с необходимата компетентност участва в разработването на правилници, наредби, указания и инструкции за отглеждане и възпроизводство на горите, за реализиране на предвиденото ползване от тях. Под негово ръководство се организират комплектуването и маркирането на лесосечния фонд и контролът върху ползването от горите.

Със своите знания и умения допринася много за регулиране на ползването от горите в рамките на предвижданията на лесоустройствените проекти, работи за подобряване на състоянието на горите, увеличаване на тяхната продуктивност и многостранните им функции. Инж.

Богданов има неоспорим принос за постигнатите значителни успехи в стопанисването на горите.

За осъществяване на поставените цели и решаване на многостранните проблеми в областта на стопанисването на горите инж. Богданов участва в организирането на редица национални съвещания и взема активно участие в изпълнението на решенията и препоръките, приемани при тяхното провеждане и

въвеждането им в практиката.

Съществен е неговият принос и съдействие за разработване и внедряване в лесовъдската практика на редица научни разработки и нови технологии при стопанисването на горите.

Високото му експертно ниво е резултат и на специализации в Чехословакия и Финландия, на проучване на опита в стопанисването на горите в Германия, Съветския съюз, Австрия, Полша, Грузия и др., на участие в Световния горски конгрес в Париж, 1991 г., и на други международни форуми.

Като заместник-председател на Комитета по горите допринася за усъвършенстване на организационната и управленската структура в горския отрасъл, за запазване на целостта на горското стопанство и разграничаване на дърводобива от стопанисването и опазването на горите, както и за подобряване на лесовъдската дейност и контрола в горското стопанство.

Инж. Богданов се изгражда и като активен участник в синдикалната дейност, а след създаването на

Съюза на лесовъдите в България като негов активист два мандата оглавява организацията, активно участва в създаването през 2005 г. на в. „Българска гора“ – издание на Съюза на лесовъдите в България, и досега е негов дългогодишен главен редактор. Автор и съавтор е на десетки статии в специализирания периодичен печат и на книгата „Иглолистните гори в България“ и „Дейци и учени от горското стопанство на България, родени до 1940 г.“.

През целият си трудов път инж. Богданов се изгражда не само като знаещ и можещ експерт и ръководител, но и като добър и сърдечен приятел, готов винаги да помогне и да сподели радостите и проблемите с колегите и приятелите.

По случай неговата 95-годишнина пожелаваме му много здраве, мъдрост, радостни мигове с деца, внуци, правнуци и приятели.

На многая лета!

Акад. Александър АЛЕКСАНДРОВ
Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ

Наградени са лесовъдите ветерани

По случай юбилеите и приноса им за развитие на горското стопанство Изпълнителната агенция по горите покани за среща, на която награди лесовъдите ветерани инж. Богдан Богданов – 95 г., Христо Христов – 90 г., и инж. Драгомир Христов – 85 г., с плакет и юбилейна монета. В награждаването участваха инж.

Стоян Тошев – изпълнителен директор, инж. Росен Райчев – зам. изпълнителен директор, инж. Димитър Баталов – главен секретар, и директорите на дирекции в ИАГ инж. Джемиле Молаахмед, инж. Юрий

Флоров, Георги Ройнев.

Ръководството на ИАГ с внимание изслуша спомените от ветераните лесовъди спомени от професионалния им живот и отправените препоръки за стопанисването, раз-

витието и управлението на горите на България, а инж. Стоян Тошев благодари за всеотдайния им труд и възможността и сега да почерпи от богатия им професионален опит.

НПГГС „Христо Ботев“ посрещна студенти от Канада

На 31 август НПГГС „Христо Ботев“ – Велинград, посрещна 30 студенти от III и IV курс на Факултета по управление на природните ресурси от Lakehead University, Канада. Ръководителят на Академичния екип, който подготвя бъдещи специалисти в областта на горите и управлението на природните ресурси вече 5 години – доц. Джамал Амишев, преподавателят по генетика, горска екология и таксономия Ашли Томсън със свои студенти разгледаха училището, специализираната му база и зоокъта. Гостите споделиха, че училището е еталон в областта на средното лесовъдско образование в България, и са доволни от възможността да го видят на живо.

Посещението на канадските сту-

денти стана възможно и благодарение на доц. Нено Александров, бивш възпитаник на Националната

гимназия и състудент на доц. Амишев.

Открит е Клуб на лесовъда в Пловдив

След активната и всеотдайна работа на пловдивската лесовъдска колегия и Регионалния съвет на Съюза на лесовъдите в България с официална церемония на 19 юни в Пловдив беше открит Клуб на лесовъда. Новооткритото средище се намира на трети етаж на Административната сграда на ул. Славянска № 82.

Събитието събра представители на горския сектор, държавни институции, лесовъди и членове на Съюза.

Сред официалните гости бяха зам.-министърът на земеделието и храните проф. д-р Иван Палигоров, директорът на ЮЦДП – Смолян, инж. Здравко Бакалов и директорът на РДГ – Пловдив, инж. Мирослав Димитров.

В своето приветствие проф. Палигоров представи предприетите до момента действия за стабилизиране и развитие на горския сектор, както и бъдещите мерки, насочени към преодоляване на натрупаните проблеми и подобряване на състоянието на горското стопанство в страната. Той подчерта необходимостта от активен диалог между институциите и професионалната общност за намиране на устойчиви решения на предизвикателствата пред сектора.

От своя страна председателят на Регионалното дружество на СЛБ инж.

Никола Каварджиков сподели трудностите и усилията, съпътствали възстановяването на дейността на организацията в региона. Той изрази благодарност към ръководството на Южноцентралното държавно предприятие – Смолян, и към проф. Палигоров за оказаната подкрепа при осигуряването на помещение за Клуба и създаването на условия за неговото възвръщане и развитие.

Участниците в събитието изразиха увереност, че откриването на Клуба на лесовъда – регион Пловдив, е важна стъпка към активизирането на дейността на Съюза на лесовъдите в България. Те си пожелаха това да бъде началото на процес по укрепване на професионалната общност и възобновяване на дейността на клубовете и организационните структури на Съюза във всички региони на страната.

Инж. Никола КАВАРДЖИКОВ

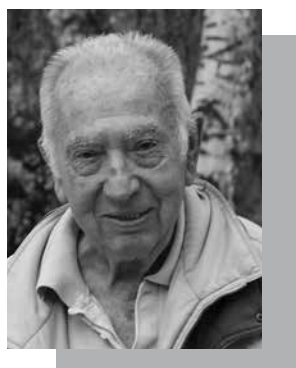

Годишници

Христо
ХРИСТОВ
на 90 години

Роден е на 11.09.1936 г. в Правец, Софийска област. През 1954 г. завършва Техникум по горско стопанство във Велинград.

Започва работа в „Агролеспроект“. От 1956 г. постъпва в ГС – Етрополе, където до 1972 г. е референт, началник на ГТУ и зам.-директор. В продължение на 10 години от 1978 до 1988 г. е директор на ДЛС „Кормисош“.

Пенсионира се през 2007 година.

Христо Христов е изявен лесовъд с определен принос за успешно изпълнение на горскостопанската и ловностопанската дейност. Награждаван е с професионално отличие „Заслужил лесовъд“.

Инж. Драгомир
ХРИСТОВ
на 85 години

Роден е на 22.08.1941 г. в с. Владая, Софийска област. Дипломира се през 1968 г. във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

Четири години работи в „Агролеспроект“. От 1972 до пенсионирането си през 2005 г. е на работа в централното горско управление, където заема различни длъжности в направление „Опазване и охрана на горите“.

Инж. Христов е изтъкнат лесовъд, със значителен принос в лесозащитата и опазването на горите, както и при разработване на указания в областта на охраната на горите.

Доц. д-р Георги
ГЕОРГИЕВ
на 80 години

Роден е на 14.09.1946 г. в с. Маленово, Ямболска област. През 1973 г. завършва ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

Започва работа в ГС – Сливен. От 1974 г. е асистент във ВЛТИ, а от 1994 г. – доцент по горски транспорт. Пенсионира се през 2011 година.

Доц. д-р Георгиев е изтъкнат учен и преподавател в областта

на механизация на горското стопанство. Автор е на повече от 50 научни разработки, свързани с направлението „Машини, съоръжения и технологии на транспорта при лесоползването“.

Инж. Петър
ЯНЕВ
на 80 години

Роден е на 12.09.1946 г. в Батак, Пазарджишка област. През 1972 г. се дипломира във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

Постъпва на работа като лесничей в ГС – Батак. От 1973 до 1998 г. е директор на стопанството. Преди пенсионирането си през 2010 г. работи в ГС – Беглика.

Инж. Янев е изявен и уважаван

от колегията лесовъд, с дългогодишен практически опит по стопанисване и ползване на горите и със съществен принос в лесокултурната дейност в горското стопанство.

Инж. Тунка
БАНЧЕВА
на 70 години

Родена е на 09.06.1956 г. в с. Ружинци, Видинска област. ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“, завършва през 1980 г.

Постъпва на работа като лесничей в ГС – Широка поляна. От 1988 до 1996 г. е учител в Техникума по горско стопанство и дървообработване – Батак, след което отново е лесничей в ДЛС „Широка поляна“, а от 2001 г. до пенсионирането си през 2018 г. е зам.-директор.

Инж. Банчева е изявен лесовъд, на която почти целият трудов стаж преминава в ГС/ДЛС „Широка поляна“, където работи всеотдайно и с висок професионализъм по създаването, стопанисването и опазването на горите.

Бележити дейци на горскостопанската наука

Доц. Пенка Цанова-Чиновска -
принос в горската фитопатологична
наука и практика

Родена е на 09.08.1925 г. в с. Разлив, Софийска област. През 1948 г. се дипломира в Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет.

В Института за гората постъпва като асистент през декември 1949 година. Следващата година специализира 6 месеца в Института за защита на растенията – София. С много старание и упоритост работи по организацията и изграждането на първата лаборатория по фитопатология в ИГ – БАН. От 1952 до 1969 г. е научен сътрудник, а от 1965 до пенсионирането си през 1980 г. е ст.н.с. II степен (доцент).

Доц. Цанова-Чиновска успешно завършва едно от първите проучвания у нас на микоризните гъби и ролята им в растежа на горските фиданки. Съвместно с проф. Бонко Зашев проучва гъбната флора по стъблото и клоните на тополите, както и на ръждата *Melampsora allii-populina* Kleb. по листата на тополите у нас. С особен интерес от лесовъдската практиката са посрещнати нейните проучвания върху гниенето на бука в Странджа и разработените мерки за ограничаването му. Изключително полезни и интересни са изследванията ѝ върху етиологията и разпространението на кафявото слизотечение и на някои гъби, причиняващи некрози по стъблата на тополите, а също така и върху отделни моменти от биологията на ръждата *Melampsora pinitorqua* Rostr. и причиняваща повредата „боров въртун“ по стъблата на боровете и по листата на тополите. Под нейно ръководство и лично участие подробно са проучени болестите по тополите и върбите и са дадени първите указания за избор на устойчиви клонове и прилагане на мерки за борба. Съвместно с проф. Бонко Зашев и д-р Тодор Чернев извършва първото задълбочено изследване на кореновото гниене, причинявано от гъбата *Heterobasidium annosum* в иглолистните култури.

Потребностите на горскостопанската практика налагат научната дейност на доц. Цанова-Чиновска да обхваща широк кръг от въпроси, свързани с определяне на видовия състав и биоекологията на основните причинители на болести по горскодървесната и храстовата растителност. Получените резултати са обобщени в над 50 статии и книги.

Не могат да бъдат отминати и приносите ѝ за изучаване на повредите по дървесината – лъжливо ядро и гниене при източния бук; причините за съхнене на ясена, бряста, дъба в гората Лонгоза; биоекологията и разпространението на ръждата *Melempora pinitorqua* Rostr. по бора, трепетликата и сивите тополи; микоризата и значението ѝ за развитието на дъбовите фиданки в Добруджа; биоекологията, разпространението и характерът на повредите, нанасяни на различните типове гори от кореновата гъба *Heterobasidium annosum* (Fr.) Bref. Пенка Цанова изучава подробно и разпространението и екологичните особености на *Armillaria mellea* (Vahl: Fr.) Kummer. И днес са интересни резултатите от нейните проучвания върху домашните гъби по употребената дървесина. Тя оставя богато научно наследство и по въпросите, свързани с кореновата гъба и кореновата и детската болест по иглолистните, болести по ореха и други, което бе доразвито и обогатено от специалисти по горска фитопатология. От вниманието на Пенка Цанова не убягват и болестите по ореха у нас, като една част от тези проучвания са обобщени в самостоятелни трудове, а друга – съвместно с Боян Роснев.

Ценното е, че извършените в това време проучвания по ентомология и фитопатология са свързани преди всичко с непосредствените потребности на лесозащитната практика.

През 50-те и 60-те години на XX в. се създават и отглеждат лесозащитните пояси в Добруджа, усилено се развива тополовото стопанство в страната, всяка година се залесяват големи площи с тополя и орех. По младите топови, орехови, борови

и други култури се появяват вредители и болести, които в много от случаите застрашават успеха на новите залесявания. За да отговорят на тези потребности на практиката, специалистите от ИГ – БАН се насочват към проучването на видовия състав, биологията, екологията и на мерките за борба с най-важните насекомни вредители и болести както в новосъздадените широколистни и иглолистни култури, така и в естествените насажденията. В тази насока са важни изследванията, публикациите и практическят принос на доц. Цанова-Чиновска.

Родена, отрасла и възпитана в семейството на трудови хора, Пенка Цанова истински се радваше на успехите на младите си колеги, помагаше им да израснат като учени и им остави богато научно наследство. С активното ѝ участие в лесозащитните станции бяха подготвени добри специалисти по горска фитопатология. Вратите на нейния кабинет и дом бяха винаги гостоприемно отворени за нас, научните работници от провинцията.

Сред публикациите на доц. Цанова-Чиновска се открояват: „Принос към изучаване на гъбната флора по стъблата и клоните на тополите в България“ (1960), „Ръждата *Melampsora allii-populina* Kleb. по тополите у нас“ (1960, в съавторство), „Гниене на бука в Странджа“ (1961), „Кореновото гниене в иглолистните култури и мерки за борба с него“ (1969, в съавторство), „Пънчушката – опасен вредител в нашите орехови култури“ (1970), „Болести и вредители по горските дървета и храсти“ (1975), „Болести по стъблата на тополите“. Преобладаващата част от публикациите е написана в съавторство, което допринесе проучваните горскостопански проблеми да бъдат анализирани и от други специалисти. Повечето от тях са цитирани в монографията *Les maladies de Peupliers* FAO/CIP и в други издания.

Доц. Цанова-Чиновска участва с доклади в много национални и международни конференции и симпозиуми (Полша, Югославия и други), беше търсен специалист.

Починала през 2000 година.

Доц. Янчо НАЙДЕНОВ

Обявени са нови защитени територии в Източните Родопи

Със заповед на министъра на околната среда и водите са обявени две нови защитени територии и това са природните забележителности „Водопад на сътворението – Кара ин“ (сн. 1) и „Водопад – Герме бунар“ (сн. 2).

Първият с площ 3.02 дка е в землището на с. Долна кула, община Крумовград, и цели опазването на естествения облик на водопада с характерни скални образувания и района около тях. Забранени са дейности като промяна на предназначението и начина на трайно ползване на земята, строителство и прокарване на нови пътища, търсене, проучване и добив на под-

земни богатства, отбиване на водните течения.

Вторият е с площ 1.017 дка и се намира в землището на с. Желъдово, община Джебел, за да бъдат съхранени естественият облик на водопада, скалните образувания и живописният пейзаж. В границите на защитената територия се забраняват строителство и прокарване на нови пътища, къртене, копаене, драскане по скалите, проучване и добив на подземни богатства, отсичане и увреждане на дървета и храсти, както и бране на цветя, ловуване, риболов и използване на оръжия и експлозиви, замърсяване на района.

IN MEMORIAM

На 11 юни почина инж. Асен Плеснев.

Роден е на 13.05.1938 г. в с. Годлево, Разложко. ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“, завършва през 1967 г., а през 1977 г. – ВМЕИ.

Работи като секач в Горските стопанства в Благоевград, Рилски манастир и Разлог. След завършване на висшето си образование е проектант в Окръжното

предприятие „Селскостопански мелиорации и борба с ерозията“ и организационен работник в Окръжния съвет – Благоевград.

От 1989 г. постъпва в ДП – Кресна, като началник-участък, а след това до пенсионирането си през 2001 г. е зам.-директор.

Поклон пред светлата му памет!

На 11 юли почина инж. Христина Алексиева Пискова.

Родена е на 24.09.1948 г. в Брезник. През 1974 г. завършва ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

Постъпва на работа в „Агролеспроект“. От 1987 г. работи в ГСС – София, където

се пенсионира през 2007 година

Всеотдайна в работата си, допринася за добро здравословно състояние на горите.

Поклон пред светлата ѝ памет!

На 26 юли почина инж. Ради Иванов Червенков.

Роден е на 06.11.1940 г. в Казанлък. През 1965 г. завършва ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

Започва работа в ГС – Гурково, а след 1968 г. е лесничей, зам.-директор и директор на ГС – Сахране. От 1979 до

1994 г. е директор на ГС – Казанлък. След това – до 2000 г., е директор на РДГ/РУГ – Стара Загора. След пенсионирането си през 2001 г. работи като лесовъд на частна практика. Има голям принос в управлението и организацията на горскостопанските дейности в региона.

Поклон пред светлата му памет!

На 11 септември почина инж. Васил Дачев Василев

Роден е на 18.01.1963 г. в с. Скравена, Софийска област. През 1988 г. завършва ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

Постъпва на работа в ГС – Ботевград, където е лесничей и началник на ГТУ от

1988 до 1996 г., а през 1997 - 2006 г. е директор. След това до 31.08.2026 г. работи като лесничей и старши лесничей. На стопанството посвещава целия си професионален живот.

Поклон пред светлата му памет!

ЧЕТИВО С ПРОДЪЛЖЕНИЕ: СПОМЕНИ НА ЛЕСОВЪДА

4 Трудоваци, ракитовци, копанари

Сава ПОПОВ

За първи път в Горското бяха пратени трудоваци по време на работата на траверсната инсталация. Това стана през 1948 година. Когато ми предложиха от Велико Търново 1000 войници от Трудови войски, аз ги приех на драго сърце. Есента идваше обаче, а аз не бях готов да ги настаня за зимата в м. Борината. Отначало мислех да ги разквартирувам из селото. Но къде ти – не са десетина души, а цяло поделение войници. Как ще ходят до Борината пеша, каква работа ще свършат, ако си губят времето в път?

Мъглите се бяха хванали по Балкана, прехвърчаше и снегът. След съвещание с мои служители решихме все пак да правим лагер в гората. Опънах права линия покрай гората на една слънчева, проветрива поляна и там решихме да наредим бараките. За по-бързо измислих да ги направим от плетня, набита отвътре с кал, тъй като тухли нямаше. Всяка барака за по десетина души. Хляб носехме на войничетата от селото, а една барака беше пригоден за кухня. В една тухлена барака една зима изкара и командирът им, който беше довел на обекта и жена си с малко дете.

А зимата се случи много студена. Разкрихме за трудоваци сечище наблизко до бараките им в м. Узун

алан. Обяснихме им да се секат само отмаркирани дървета, и то ниско до земята. Към тях прикрепих Георги Стайков, или както го наричаха още – Андроник, да им разкроява дърветата, да следи за ниската сеч и да не посягат на немаркираните дървета. Скоро гората си напълни с трупи и дърва. Извозвачите не смогваха да ги изкарват до инсталацията.

Помня, на 7 март падна невероятно дълбок сняг. Аз едва смогнах да прекося улицата и да стигна до Горското. Събрах хората и им възложих да пробият път за Борината, за да занесат хляб на войниците. В този „поход“ взеха участие не само горските надзиратели, но и най-добрите работници. Хлябът стигна през затрупаната планина до войничетата. Но ясно ми беше, че фурната трябва да бъде на обекта. Още в първите дни на пролетта изградихме пеш, покрита с чардак, и Велико Петров, на който викаха Доктора, започна да пече много вкусен хляб.

Хубаво, ама като се стопи снегът, видяхме какво е станало в сечището – трудоваци бяха помели гората, сekli и с марка, и без марка, дънерите останали високи, та с командира се разбрахме да ги прерязват отново. Моят Андроник повече си седял край огъня и не им се беше месил твърде на трудоваци.

През лятото дойде на проверка от Управлението на горите Боню Петков и като видя какво е свършено – повече трудоваци не ни изпратиха.

През лятото посрещнахме нови „чужденци“ в гората. От велинградското село Ракитово бяха пристигнали частни извозвачи. Ракитовците бяха родени за този занаят. Имаха едри волове, запрегнати в специални

двуколки, наричани вардуни. И колко майсторски извозваха дървените трупи – прекарат вардуна под стъблото, сложат една върлинка в колелото и с цапината – хайде отгоре на стола! И всичко това сам човек.

Най-интересна за нас бе цапината. Нашите работници познаваха само лоста за повдигане на трупите. Цапината също беше лост, но в края си имаше метална кука, нещо като клон на огромна птица, който умело се забива в дървото и го върти или придърпва както си иска и без особени трудности за човека. Това приспособление беше цяла революция в горите и нашите работници го възприеха с голямо желание.

Ракитовците ги водеше Георги Дойкин, който после така си остана в нашия край, засели се в с. Константин.

Кой знае откъде по едно време през 1949 г. в Горското дойде цял табун копанари. Така се наричаха влашки цигани, които се занимаваха с обработване на букови трупи и ги дялаха за корита и копани, откъдето идеше и прозвището им. Аз ги приех, но първо им възложих да прокопаят трупчийски път из гората. После поставих условие който отсече по 150 кубика трупи, ще получи по едно буково дърво. Още същото лято и условието бе изпълнено, и обещанието – също.

Копанарите останаха и през 1950 г. и се оказаха много добри работници, честни и трудолюбиви хора. Имаха български имена, техният водач се казваше дядо Добри, водеше със себе си много красива псочка – Радка, по която се заглеждаха нашите младежи. Вночката две години при нас, но такава им беше природата – да тръгват на път. И си заминаха под въздишките на ергените.

(Следва)

Градско и крайградско горско стопанство – предпоставка за устойчива градска среда и здраво население

Градското и крайградското горско стопанство придобиват все по-голямо значение в условията на интензивна урбанизация, изменение на климата и нарастващ антропогенен натиск върху природните ресурси. По време на пандемията от COVID-19 градските зелени пространства останаха достъпни и предоставиха силно необходимите „убежища“ за градските жители. В светлината на глобалната пандемия учени, политици, управляващи и световната общност призовава за преосмисляне и трансформиране на градовете, за да отговорят на реалността на пандемията от COVID-19 и потенциалните бъдещи такива чрез изграждане на здравословна и по-устойчива жизнена среда и екологично устойчиви градове. Именно единичните улични дървета, малки и големи паркове показваха своята стойност по време на последната пандемия, предлагайки така необходимото зелено пространство за хората. Това показва, че градското горско стопанство изисква интегриран подход към планирането, проектирането, създаването, управлението, опазването и мониторинга на горите и дърветата в градовете и около населените места. Основната концепция, разгледана в статията, поставя градските гори в по-широката рамка на зелената инфраструктура и ги определя като важен природосъобразен инструмент за повишаване на устойчивостта и качеството на градската среда и здравето на хората.

В днешния глобализиран свят градската околна среда се отличава със специфични температурни условия, изменен воден баланс, различен режим на валежите и въздушните течения, както и с по-висок антропогенен натиск върху почвите, водите и местообитанията. Бурната урбанизация доведе до загуба и фрагментация на природни територии и до намаляване на способността на екосистемите да предоставят своите услуги. Днес градските и крайградските гори трябва да бъдат разглеждани не като второстепенен елемент на озеленяването, а като функционална система, интегрирана в структурата на града.

Градската гора включва широк спектър от горски елементи – от големи крайградски горски масиви до паркове, улични дървета, градини и малки зелени пространства. Стойността им се определя не само от площта или броя на дърветата, а от способността им да функционират като взаимосвързана зелена система. Идеята е градските гори да свързват градските и селските пространства и едновременно с това да изпълняват екологични, социални и икономически функции.

Счита се, че градските гори допринасят за регулирането на микроклимата, намаляването на ефекта на градския топлинен остров, подобряването на качеството на въздуха, засенчването и охлаждането на застроените пространства и съхраняването на въглерод, регулират водния отток. В същото време те осигуряват местообитания за различни организми, създават пространства за отдих и рекреация, гарантират социалното взаимодействие, като една добре планирана зелена система предоставя множество услуги и допринася за устойчивото развитие на територията.

Икономическата оценка на екосистемните услуги е важен аргумент при планирането на публичните инвестиции в областта на градското горско стопанство. Конкретните икономически оценки са зависими от характеристиките на отделните градове и не могат да бъдат пренасяни механично между различни територии. Налага се при вземането на решения да се отчитат както разходите за създаване и поддръжка на зелената инфраструктура, така и широкият спектър от обществени ползи.

Изменението на климата поставя градските гори в особено положение. От една страна, те предлагат природосъобразно решение за ограничаване на част от неблагоприятните климатични въздействия в градската среда, а в същото време са подложени на повишен температурен и воден стрес. Това налага тези рискове да бъдат отчитани при избора на местоположение, биоразнообразието и структура на насажденията.

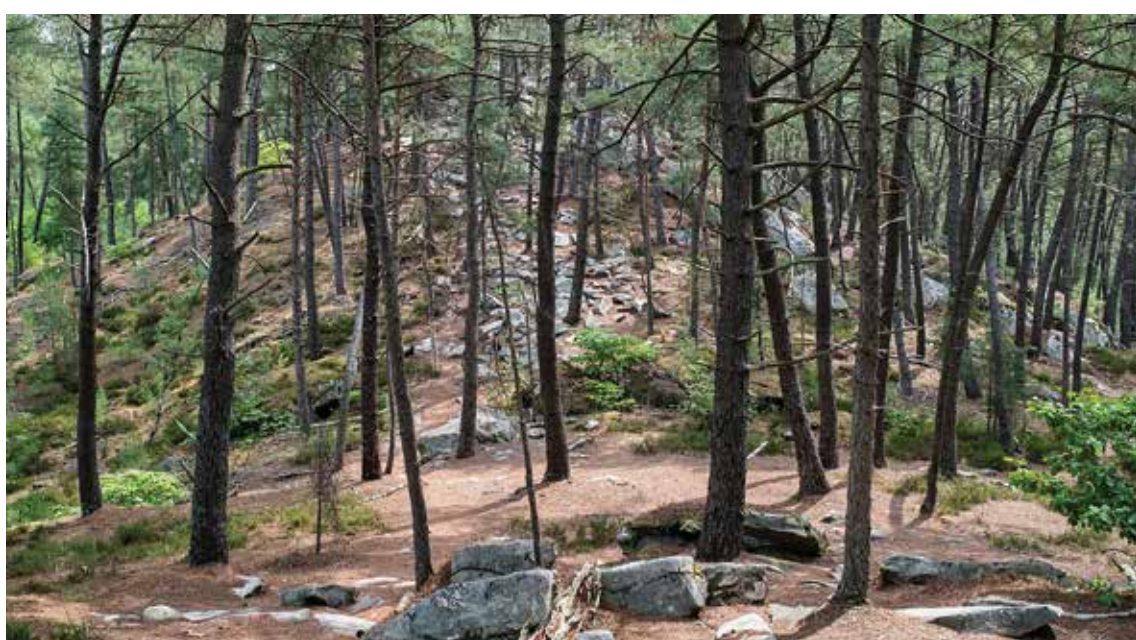
В този контекст принципът „правилното дърво на правилното място“ придобива особено значение. Подходящият подбор на растителността, видовото разнообразие и възрастовите класове могат да подпомогнат устойчивостта на градските горски системи и способността им да предоставят екосистемни услуги при променящи се условия.

Градски парк – Горна Оряховица

Градска гора – Франкфурт

Маршрутът „25-те шефа“ в гората Фонтенбло, южно от Париж
Сн. Мартен Льолиевър

Борисовата градина в София

От друга страна, разрастването на градовете предизвиква разрушаване, деградация и фрагментация на местообитанията. Това налага градското горско стопанство да се стреми към изграждане и поддържане на мрежа от взаимосвързани зелени елементи, които да функционират като местообитания, буферни територии и зелени коридори. За целта са необходими мониторинг на горските екосистеми, оценка на състоянието им, идентифициране на заплахите и възстановяване на деградиралите компоненти. Счита се, че устойчивото развитие на градските гори е възможно само чрез интегрирането им в системата на градското и териториалното планиране. Интегрираният подход позволява една и съща зелена система да изпълнява едновременно различни функции – охлаждане на въздуха и средата, управление на дъждовните води, осигуряване на местообитания и пространства за рекреация.

Важна предпоставка за ефективното управление е взаимодействието между различните институции и заинтересовани страни. Местните власти, специалистите по градско лесовъдство, ландшафтните архитекти, урбанистите, структурите, отговарящи за парковете и защитените територии, собствениците на зелени площи, бизнесът, научните организации, неправителствените организации и гражданите имат различни роли, но общ интерес от устойчивото развитие на зелената система.

Планирането, проектирането, управлението и мониторингът трябва да се разглеждат като непрекъснат взаимосвързан процес. Мониторингът трябва да обхваща дървесната покривка, здравословното състояние на насажденията, видовото и възрастовото разнообразие, достъпността на зелените пространства, температурния комфорт, качеството на въздуха, водния отток, биоразнообразието, разходите и ползите и общественото възприемане на зелената инфраструктура.

Всички са убедени, че градските гори имат важно значение и за човешкото здраве и благосъстояние. Те допринасят за намаляване на топлинния дискомфорт, шумовото и атмосферното замърсяване и създават условия за физическа активност, рекреация и контакт с природата. Ефектите могат да бъдат разглеждани в контекста на превенцията, възстановяването и подобряването на общото благосъстояние. Наред с това трябва да се отчитат и възможните рискове, свързани с неправилния избор на видовете или управление на растителност, включително алергени, вредители, падане на клони и дървета и конфликти с инфраструктурата.

Крайградските гори имат значение и за управлението на водите и почвите, подпомагат защитата на водосборите, филтрирането на водата, увеличаването на пропускливостта на почвите и ограничаването на ерозионните процеси. Наред с екологичните функции градското и крайградското горско стопанство създават възможности за развитие на зелена икономика, озеленяване и поддръжка на дърветата, управление на горите, туризъм и използване на дървесни и недървесни ресурси.

Успешното управление на градските гори изисква разбиране и подкрепа от страна на обществото, а участието на гражданите може да подпомогне както реализацията на конкретни инициативи, така и дългосрочната грижа за зелените пространства. Научните изследвания трябва да бъдат насочени към реалните потребности на градовете и градските гори, проучването на взаимодействията между горските екосистеми, градската среда и човешкото общество. В световен мащаб градското и крайградското горско стопанство се разглеждат като свързваща концепция между лесовъдството, градското планиране, ландшафтната архитектура, екологията, общественото здраве, икономиката и социалното управление. Основното предизвикателство не е просто увеличаването на броя на дърветата, а създаването на функционална, свързана, устойчива и достъпна зелена система, която да предоставя екосистемни услуги в дългосрочен план.

Устойчивата градска гора се изгражда като последователен процес на оценяване, планиране, проектиране, управление и мониторинг. Нейната ефективност зависи от интегрирането на зелената инфраструктура в градското и териториалното планиране, професионалния подбор и управление на растителността, адаптирането към климатичните промени, опазването на биоразнообразието и ландшафтната свързаност, системен мониторинг, управлението на риска, междунституционалното сътрудничество и активното участие на местните общности. В този смисъл градските и крайградските гори представляват дългосрочна инвестиция в устойчивостта, здравето и качеството на живот на живеещите в градските територии.

Инж. Цонка ХРИСТОВА
Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ